HTTPS://DOI.ORG/10.65063/AAH.2025.2.104

JÁMBOR ADRIENN[1]

A kedvtelésből tartott állatok védelme Európában

Protection of Pet Animals in Europe

ABSZTRAKT

A modern társadalmakban a kedvtelésből tartott állatok tartása egyre népszerűbbé válik, melynek számos előnye mellett növekszik az állatokkal való nem megfelelő bánásmódból eredő vagy azzal összefüggő állatbántalmazások, valamint a kóbor állatok száma. A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a kedvtelésből tartott állatok védelméről szóló európai egyezményben megfogalmazott alapelvek hogyan biztosítják az állatok védelmét. Emellett a tanulmány bemutatja azokat a kedvtelésből tartott állatok védelmére és tartására vonatkozó magyar szabályokat, amelyek közvetlenül kapcsolhatók az egyezményben megfogalmazott előírásokhoz. Magyarország – még – nem írta alá és nem ratifikálta az egyezményt, ezért a tanulmány felveti az egyezmény Magyarország által történő aláírásának és ratifikálásának kívánalmát. Az összehangolt állatvédelmi jogszabályok kialakítása nem csak az állatokat védi, hanem a különböző országok és jogrendszerek közötti harmonizációt is elősegíti, amelynek eredményeképpen a kedvtelésből tartott állatok mindenhol azonos vagy hasonló védelemben részesülhetnek.

Kulcsszavak: kedvtelésből tartott állat, európai egyezmény, harmonizáció, információ és oktatás

ABSTRACT

In modern societies, pet ownership is becoming increasingly popular, with many of its benefits, but moreover the number of animal abuses and stray animals resulting from or joined to inappropriate treatment of animals is increasing. The aim of this study is to analyse how the principles of the European Convention for the Protection of Pet Animals wording of the protection of animals. In addition, the study presents the Hungarian rules on the protection and keeping of Pets that are directly join to the provisions of the Convention. Hungary has not – yet – signed and ratified the convention, so the study suggests the need for Hungary to sign and ratify the convention. The development of harmonised animal welfare legislation not only protects animals but also is conducive to harmonisation between different countries and legal systems, so that pets everywhere can benefit from the same or similar protection.

Keywords: pet animals, european convention, harmonisation, information and education

1 PhD., LL.M., állatvédelmi szakjogász, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Alkotmányjogi Tanszék, egyetemi docens, adrienn.jambor@uni-miskolc.hu.

1. BEVEZETÉS

1979. május 8-án az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése javaslatot tett arra, hogy a Miniszteri Bizottság bízza meg a megfelelő kormányszakértői bizottságot egy, az állatkereskedelem ellenőrzésére és az állatállomány szabályozására irányuló európai egyezmény kidolgozásával.[4] Eszerint az állatkereskedelem ellenőrzése több módon lenne megvalósítható. Az állattenyésztés és -értékesítés szigorú higiéniai és állatjóléti normáinak előírásán túl, az európai környezeti és éghajlati viszonyokhoz kevésbé vagy nehezen alkalmazkodó egzotikus állatok behozatalának tiltása révén is foganatosítható. Valamint – mivel az egyik cél az állatkereskedelem szabályozása – olyan nemzeti és nemzetközi szervezetek létrehozása is indokolt, amelyek célja egy – betartatható és végrehajtható – magatartási kódex kidolgozása.[5] Az állatállomány szabályozásának és ellenőrzésének lehetséges módja a kutyák kötelező megjelölése és nyilvántartásba vétele mellett a kutyatulajdonosokat terhelő speciális adó bevezetése, a kutyák és macskák ingyenes vagy támogatott ivartalanítása, valamint annak előírása, hogy a kóbor állat életének kioltása szakképzett személy által, humánus és korszerű tudományos módszerek alkalmazásával történjen.[6]

Az állatok védelmével foglalkozó ad hoc szakértői bizottság (a továbbiakban: bizottság) 1980. áprilisában tartott ülésén megállapította, hogy az ajánlásban felvetett kérdéseket európai szinten kell megvizsgálni, azonban erre csak a kísérleti és egyéb tudományos célokra felhasznált gerinces állatok védelméről szóló egyezmény kidolgozására irányuló munkájának befejezését követően kerül sor. Mindezekre tekintettel a bizottság 1983 novemberében kezdte meg a kedvtelésből tartott állatok védelméről szóló egyezménnyel kapcsolatos munkáját.[7] Az egyezménytervezet szövege 1986. júniusában elkészült, majd 1987. május 26-án a Miniszteri Bizottság elfogadta azt.[8]

Strasbourgban, 1987. november 13-án nyitották meg aláírásra a kedvtelésből tartott állatok védelméről szóló európai egyezményt,[9] amelynek célja alapvetően az állatok, különösen a kedvtelésből és társasági célból tartott állatok jólétének biztosítása. Az aláírásra történő megnyitás napján, az Európa Tanács nyolc tagállama[10] írta alá az egyezményt. Az egyezményben való részvétel nem korlátozódik kizárólag az Európa Tanács tagállamaira – részben a kedvtelésből tartott állatok és az állattartók mobilitása, részben pedig a nemzetközi kereskedelem miatt –, ugyanis az egyezményhez más, nem tagországok is csatlakozhatnak a Miniszteri Bizottság hivatalos felkérése alapján.[11] Elvben tehát a Miniszteri Bizottság kezdeményezheti, hogy egy harmadik országot felkérjenek az egyezményhez való csatlakozásra.[12] Fontos hangsúlyozni, hogy

4 Council of Europe 1987a, 1.

5 Council of Europe 1987a, 1–2.

6 Council of Europe 1987a, 1–2.

7 A bizottság hat ülésen és egy munkacsoport három ülésen foglalkozott az egyezménytervezet kidolgozásával. (Council of Europe 1987a, 1–2.)

8 Council of Europe 1987a, 2.

9 Council of Europe 1987a, 1.

10 Belgium, Dánia, Görögország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Norvégia, Portugália. (Council of Europe Treaty Office 2025.)

11 Council of Europe 1987b, 7, Art. 19, 1.

12 A gyakorlat ezzel szemben az, hogy a harmadik ország az Európa Tanács főtitkárának címzett – a külügyminiszter vagy a kormánya megbízásából eljáró diplomáciai képviselő által aláírt – levélben kérelmezi a csatlakozást. A felkérésről – az Európa Tanács gyakorlatának megfelelően és a kérdésnek a Miniszteri Bizottság napirendjére való hivatalos felvételét megelőzően – a Titkárság egyidejűleg konzultál az Európa Tanács valamennyi tagállamával, függetlenül attól, hogy részes felei-e az egyezménynek vagy sem, valamint az egyezmény nem-tagállam részes feleivel. A kedvtelésből tartott állatok védelméről szóló európai egyezmény esetében egyhangúlag kell dönteniük a meghívás kibocsátásáról vagy elutasításáról az Európa Tanács azon tagjainak, amelyek ratifikálták az egyezményt. Ezt követően pedig a Főtitkárság értesíti az érintett államot az egyezményhez való csatlakozásra vonatkozó meghívásról. Az egyezmény a csatlakozási okiratnak az Európa Tanács főtitkáránál történő letétbe helyezését követő hat hónap leteltét követő hónap első napján lép hatályba. (Council of Europe 1987b, 7, Art. 19, 2.)

– az egyes szerződések alkalmazandó rendelkezéseire is figyelemmel[13] és a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi egyezménynek megfelelően – a fenntartásokat vagy nyilatkozatokat a csatlakozási okmány letétbe helyezésekor kell megtenni. A jogbiztonság és az egyezmények egységes végrehajtásának biztosítása érdekében a fenntartások későbbi időpontban nem tehetők meg. Jelenleg huszonhét állam szerepel az aláíró, ratifikáló és hatályba léptető államok[14] listáján, amelyek közül tíz állam[15] csatolt fenntartást az egyezményhez. Magyarország – még – nem írta alá és nem ratifikálta a dokumentumot.

A tanulmány célja annak vizsgálata, hogy az egyezményben megfogalmazott, kedvtelésből tartott állatokra vonatkozó alapelvek hogyan biztosítják az állatok védelmét és milyen követelmények vonatkoznak ezen állatok tartására. Emellett a tanulmány bemutatja azokat a kedvtelésből tartott állatok védelmére és tartására vonatkozó magyar szabályokat, amelyek közvetlenül kapcsolhatók az egyezményben megfogalmazott előírásokhoz. Vizsgálja, hogy a jelenleg hatályos magyar állatvédelmi és állattartási szabályok mennyiben felelnek meg az egyezményben foglaltaknak, valamint javaslatokat vet fel a magyar állatvédelmi szabályok módosítására vonatkozóan. A tanulmány fő célja, hogy átfogó – ám korántsem teljeskörű – képet adjon az egységes, részes államok által elfogadott és ratifikált – a kedvtelésből tartott állatokra vonatkozó – alaptételekről és minimumkövetelményekről, kiemeli a kedvtelésből tartott állatok védelmének fontosságát és felveti az egyezmény Magyarország által történő aláírásának és ratifikálásának kívánalmát, tekintve, hogy a magyar szabályozás alapvetően már illeszkedik az egyezményben megfogalmazott elvekhez.

2. AZ EGYEZMÉNY FELÉPÍTÉSE

Az egyezmény szerkezeti felépítését tekintve három részre tagolódik: preambulumra, anyagi jogi rendelkezésekre és operatív rendelkezésekre. A tanulmány a dokumentum utolsó, harmadik részben foglaltak bemutatására és vizsgálatára azért nem tér ki, mert elsősorban az állatvédelmet, illetve a kedvtelésből tartott állatokat érintő alapelvek és szabályok bemutatását, illetve elemzését tűzte ki célul jogszabálymódosításra irányulóan. Az operatív szabályok vizsgálatával nem kíván foglalkozni, az akár további tanulmányok alapjául szolgálhat.

2.1. Preambulum

Az egyezmény preambuluma felsorolja azokat az alapelveket, amelyek a kedvtelésből tartott állatok védelme érdekében az aláíró tagállamok egyetértését erősítik, illetve olyan további követelményeket és értékeket fogalmaz meg, amelyek az aláíró tagállamok közötti nagyobb egység megteremtéséhez járulnak hozzá. Eszerint az aláíró tagállamok egyetértenek abban, hogy az ember erkölcsi kötelessége tiszteletben tartani minden élőlényt, és védeni kell az emberrel szoros, különleges kapcsolatban álló kedvtelésből tartott állatokat. A dokumentum elismeri, hogy a kedvtelésből tartott állatok fontos szerepet játszanak az emberi életminőség javításában, és ebből következően értéket képviselnek a társadalom számára. Ugyanakkor a felelős állattartás érdekében figyelembe kell venni, és hangsúlyozni kell, hogy az ember által tartott állatok sokfélesége miatt számos kihívással kell szembenézni. Az egyezmény törekszik a kedvtelésből tartott állatok túlszaporodásával járó, az emberek és más állatok higiéniáját, egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatok kezelésével és kitér arra is, hogy nem szabad ösztönözni a vadon élő állatfajok példányainak kedvtelési

13 Lásd: Council of Europe 1987b, 8, Art. 21.

14 Andorra (2022, 2022, 2023), Ausztria (1997, 1999, 2000), Azerbajdzsán (2003, 2007, 2008), Belgium (1987, 1991, 1992), Bulgária (2003, 2004, 2005), Ciprus (1993, 1993, 1994), Cseh Köztársaság (1998, 1998, 1999), Dánia (1987, 1992, 1993), Finnország (1991, 1991, 1992), Franciaország (1996, 2003, 2004), Görögország (1987, 1992, 1992), Hollandia (1987, 2022, 2023), Lettország (2010, 2010, 2011), Litvánia (2003, 2004, 2004), Luxemburg (1987, 1991, 1992), Moldovai Köztársaság (2024, 2025, 2025), Németország (1988, 1991, 1992), Norvégia (1987, 1988, 1992), Olaszország (1987, 2011, 2011), Portugália (1987, 1993, 1994), Románia (2003, 2004, 2005), Spanyolország (2015, 2017, 2018), Svájc (1990, 1993, 1994), Svédország (1989, 1989, 1992), Szerbia (2010, 2011, 2011), Törökország (1999, 2003, 2004), Ukrajna (2011, 2014, 2014). (Council of Europe Treaty Office 2025.)

15 Azerbajdzsán, Belgium, Cseh Köztársaság, Dánia, Finnország, Franciaország, Németország, Lettország, Luxemburg, Portugália. (Council of Europe Treaty Office 2025.)

célból történő tartását. Meghatározza továbbá a kedvtelésből tartott állatok szerzésére, tartására, kereskedelmi és nem kereskedelmi célú tenyésztésére és eladására, valamint a kedvtelésből tartott állatok kereskedelmére vonatkozó különböző minimumfeltételeket és ráirányítja a figyelmet arra, hogy a kedvtelésből tartott állatokat nem mindig olyan körülmények között tartják, amelyek elősegítik egészségüket és jó(l)létüket. Az egyezmény tehát azért jött létre, hogy a kedvtelésből tartott állatokkal kapcsolatos igen eltérő attitűdök és a korlátozott ismeretek és tudatosság ellenére elősegítse a felelős állattartást, amely nemcsak kívánatos, hanem reális és megvalósítható cél, amelynek eléréséhez a felek részéről tanúsított kollektív magatartás és gyakorlat szükséges.

Magyarországon az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávtv. vagy magyar állatvédelmi törvény) hatálya alá tartoznak a kedvtelésből tartott állatok, ami azt jelenti, hogy ezen állatokra is alkalmazni kell az e jogszabályban foglalt előírásokat. Emellett kormányrendelet is szabályozza a kedvtelésből tartott állatok tartását és forgalmazásukra vonatkozóan is rendelkezik.[16]

Magyarországon az Ávtv.-t az Országgyűlés annak tudatában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége, elismerve azt a megkülönböztetetten nagy értéket, amelyet az állatvilág egésze és annak egyedei jelentenek az emberiség számára, és kifejezve azon szándékát, hogy Magyarország tevékeny módon részt vállaljon az állatok védelme és kímélete érdekében kifejtett nemzetközi erőfeszítésekből,[17] az állatok ésszerű védelmének és kíméletének biztosítása érdekében alkotta meg.[18]

Megállapítható, hogy az egyezmény és a magyar állatvédelmi törvény preambuluma egyaránt hangsúlyozzák, hogy az állatok érző lények, az ember kötelessége tiszteletben tartani és védeni őket. Mindkét dokumentum elismeri az állatok értékét és fontosságát az emberiség és a társadalom számára. A dokumentumok egyaránt kiemelik a felelős állattartás eszméjét, és az állatok jólétének biztosítását – ideértve a kedvtelésből tartott állatokat is. Az európai egyezmény preambuluma azonban további fontos kérdéseket is érint, mint például a kedvtelésből tartott állatok túlszaporodásával járó kockázatokat, vagy a vadon élő állatok kedvtelési célú tartásának korlátozását. Az európai egyezmény a kedvtelésből tartott állatokat érintő kihívások kezelésére vonatkozóan részletesebb elveket fogalmaz meg, azonban a magyar állatvédelmi törvény preambuluma kifejezi az Országgyűlés azon szándékát, hogy Magyarország tevékenyen részt vállal az állatok védelme és kímélete érdekében a nemzetközi erőfeszítésekből és az állatok ésszerű védelmének és kíméletének biztosítása érdekében alkotta meg az Ávtv.-t.

Általánosságban tehát megállapítható, hogy Európában az állatvédelmi szabályozás célja, az állatok indokolatlan szenvedéstől, fájdalomtól és károsodástól való védelme, megóvása.[19]

2.2. Anyagi jogi rendelkezések

Az anyagi jogi előírásokat az egyezmény négy fejezetben fogalmazza meg: az általános rendelkezések, a kedvtelésből tartott állatok tartásának általános szabályai, a kóbor állatokra vonatkozó kiegészítő előírások, valamint a tájékoztatásra és az oktatásra vonatkozó rendelkezések.

2.2.1. Általános rendelkezések

Az általános rendelkezések fejezet alatt az alapfogalmakat, illetve a hatályra és a végrehajtásra,

16 41/2010. (II. 26.) Kormányrendelet a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról.

17 Az állatjólléti és állatvédelmi nemzetközi és európai szabályozásáról lásd például: Várnagy 1999, 627–628; Paulovics 2002a, 169–200; Paulovics 2002b, 201–217; Paulovics 2003, 89–101; Paulovics 2004, 82–92; Horváth 2005, 97; Bárándy 2010, 1; Csintalan et. al 2016a, 7–13; Nagy 2016, 257–262; Tilki 2017a, 19–25; Tilki 2017b, 19–26; Bak 2018, 21–31; Vetter 2024a, 44–51.

18 Ávtv., preambulum.

19 Lásd: Paulovics 2015, 177; Tilki 2017b, 19.

megvalósításra vonatkozó szabályokat rögzíti az egyezmény.

A dokumentum szerint minden olyan állat, amelyet az ember saját örömére, társasági célokra vagy kedvtelésből tart vagy ilyen célokból szándékában áll tartani, kedvtelésből tartott állatnak minősül.[20] A definíció alapján a kedvtelésből tartott állat fogalma alatt az ember közvetlen környezetében élő és társas, szociális kapcsolatokat kialakító állatokat kell érteni – ideértve a kedvtelés céljából tartott vagy tenyésztett állatokat is. A fogalom körébe tartoznak továbbá a kóbor állatok is. A kedvtelésből tartott állat definíciója azonban nem terjed ki az élelmiszer, gyapjú, bőr vagy szőrme előállítására vagy egyéb mezőgazdasági célokra tartott állatokra, az állatkertekben és cirkuszokban kiállítási célból tartott állatokra, valamint a kísérleti vagy egyéb tudományos célokra tartott állatokra. Ugyanakkor az aláíró tagállamok nemzeti jogszabályaikban szabadon dönthetnek arról, hogy a definíció alá sorolják-e például a munkakutyákat.[21]

Magyarországon kormányrendelet határozza meg a kedvtelésből tartott állat fogalmát, amely szerint kedvtelésből tartott állat a rendszertani besorolásától függetlenül minden olyan állat, amelyet nem kizárólag tudományos kutatás, állati eredetű termék előállítása, igavonás, teherhordás, természetvédelem, géntartalék- védelem és – eb és macska kivételével – közcélú bemutatás céljából tartanak, tenyésztenek, forgalmaznak, továbbá az az állat, amelyet más kedvtelésből tartott állat táplálása céljából tartanak és szaporítanak, valamint a nem gazdasági céllal tartott haszonállat, és a vadászatra használt állat.[22] Mind a két fogalom az ember és az állat közötti kapcsolatra helyezi a hangsúlyt és nem a rendszertani besorolásra vagy az állat felhasználásának céljára vagy módjára. A magyar definíció külön kiemeli azokat az állatokat, amelyet más kedvtelésből tartott állat táplálása céljából tartanak és szaporítanak. Mind a két definíció kizárja a mezőgazdasági célból tartott haszonállatokat, a kísérleti vagy egyéb tudományos célokra tartott állatokat és a közcélú bemutatás céljából tartott állatokat. Vagyis megállapítható, hogy a magyar fogalom összhangban van az egyezményben meghatározott definícióval. A hatály és végrehajtás fejezetben az egyezmény megerősíti azt az elvet, hogy a részes felek egyrészt szigorúbb belső jogszabályokat alkothatnak a kedvtelésből tartott állatok védelme érdekében, és a rendelkezések alkalmazását kiterjeszthetik azokra az állatokra is, amelyeket az egyezmény nem említ kifejezetten.[23] Azonban azokat az állatokat, amelyek tartása vagy birtoklása ellentétes a vadon élő állatok védelmére vonatkozó nemzetközi jogi dokumentumokkal nem lehet kedvtelésből tartott állatként tartani.[24]

Mivel az egyezmény a kedvtelésből tartott állatok védelme mellett az állatkereskedelem ellenőrzésére is törekszik, ezért az alapfogalmak között meghatározásra került, hogy mit jelent a kedvtelésből tartott állatokkal való kereskedelem és az ilyen állatok kereskedelmi célú tenyésztésének és tartásának definíciója is. Eszerint kedvtelésből tartott állatokkal való kereskedelemnek minősül minden olyan rendszeres, jelentős mennyiségben, haszonszerzési célból végzett üzleti tranzakció, amely a kedvtelésből tartott állatok tulajdonjogának átruházását eredményezi, míg kereskedelmi célúnak minősül a tenyésztés és tartás, ha az elsősorban haszonszerzés céljából és jelentős mennyiségben történik.[25] Magyarországon a kedvtelésből tartott állatok forgalmazására és az

20 Council of Europe 1987b, 1, Chapter I, Art. 1, 1.

21 Commentary on the provisions of the Convention, 3.

22 41/2010. (II. 26.) Kormányrendelet 1. § (2) bekezdés a).

23 Council of Europe 1987b, 2, Chapter I, Art. 2, 3.

24 Például washingtoni egyezmény, berni egyezmény, bonni egyezmény stb.

25 Council of Europe 1987b, 2, Chatper I, Art. 1, 2–3.

állatkereskedelemre vonatkozó szabályokat kormányrendelet tartalmazza.[26]

Az egyezmény meghatározza az állatmenhely és a kóbor állat fogalmát is. Eszerint állatmenhelynek minősül minden olyan nonprofit létesítmény, ahol a kedvtelésből tartott állatok jelentős számban tarthatók és amennyiben a nemzeti jogszabályok ezt lehetővé teszik, befogadhat kóbor állatokat. A kóbor állat fogalma alatt az olyan kedvtelésből tartott állatot érti a dokumentum, amelynek nincs otthona (hontalan), vagy amely a tartási helyétől eltérő területen van, vagy nem áll a tulajdonos vagy az állattartó ellenőrzése vagy közvetlen felügyelete alatt.[27] Az egyezmény a definíciókban többször használja a „jelentős mennyiségben" vagy „jelentős számban" fordulatot, de nem határozza meg, hogy pontosan mit jelentenek ezek a kifejezések, illetve milyen mennyiséget kell érteni e fordulat alatt. Ezért ennek eldöntése a részes államok hatáskörébe tartozik.

Magyarországon az állatmenhely fogalmát az Ávtv. határozza meg, amely szerint állatmenhelynek minősül minden – az elkobzott vagy ideiglenesen megfigyelés alatt tartott állatok kivételével – a gazdátlan állatok ideiglenes vagy állandó, ellenszolgáltatás nélkül történő elhelyezésének céljából működtetett intézmény.[28] Az egyezmény és a magyar állatvédelmi törvény egyaránt kiemeli, hogy az állatmenhely ellenszolgáltatás nélkül, nonprofit intézményként működik. A magyar definíció a gazdátlan állatok elhelyezését határozza meg az állatmenhely céljaként, míg az egyezményben szereplő fogalom ennél szélesebb körű, lehetővé teszi az intézmény működtetését más – nem gazdátlan – kedvtelés céljából tartott álltok számára is és tagállami hatáskörbe utalja annak eldöntését, hogy kóbor állatok elhelyezhetők-e az állatmenhelyen.

A kóbor állat fogalmát Magyarországon az Ávtv.[29] mellett kormányrendelet határozza meg.[30] Eszerint kóbor állat a háziasított állatfajok közül a házi kutya (Canis lupus familiaris) és a házi macska (Felis silvestris catus) olyan egyede, amely állattartó felügyelete nélkül, tartási helyétől eltérő területen tartózkodik.[31] Az egyezmény és a magyar kóbor állat definíció közti különbség az, hogy az egyezmény által meghatározott fogalom minden olyan kedvtelésből tartott állatra kiterjed, amelynek nincs otthona (gazdátlan), vagy amely a tartási helyétől eltérő területen van, vagy nem áll a tulajdonos vagy az állattartó ellenőrzése vagy közvetlen felügyelete alatt, míg a magyar definíció kizárólag a házi kutya és macska olyan egyedére vonatkozik, amely az állattartó felügyelete nélkül, tartási helyétől eltérő területen tartózkodik.

2.2.2. A kedvtelésből tartott állat tartásának általános szabályai

A kedvtelésből tartott állat tartásának általános szabályai fejezetben az állatjólét alapvető elveit, a tartásra, a tenyésztésre, a képzésre, a kereskedelemre, az állatmenhelyekre, valamint a reklámra, szórakoztatásra, kiállításokra, versenyekre és más, hasonló rendezvényekre vonatkozó előírásokat határozza meg az egyezmény. Vagyis az állatjólét általános szabályai az állattartás számos területét érintik: társadalmi, gazdasági, tudományos vagy kulturális hatásai egyaránt meghatározóak. Az állatjólét két alapelvét határozza meg az egyezmény: egyrészt senki sem okozhat kedvtelésből tartott állatnak szükségtelen fájdalmat, szenvedést vagy distresszt; vagyis egy általános, mindenkire – a hatóságokra is – kiterjedő tilalmat állapít meg arra vonatkozóan, hogy a kedvtelésből tartott állatnak fájdalmat, szenvedést vagy distresszt okozzanak, kivéve, ha az az állat érdekét

26 Lásd részletesen: 41/2010. (II. 26.) Kormányrendelet 1. § (2) bekezdés b); 3–12. §§. Vö: Nagy-Balogh 2024.

27 Council of Europe 1987b, 2, Chatper I, Art. 1, 4–5.

28 Ávtv. 3. § 6; Vetter & Fodor 2022, 545.

29 Ávtv. 2. § (1) bekezdés i) pontja értelmében a törvény alkalmazási köre kiterjed a háziasított állatok gazdátlan egyedeire (kóborállat).

30 785/2021. (XII. 27.) Kormányrendelet a kóbor állat befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatos feladatok ellátásának részletes szabályairól (a továbbiakban: kóbor állat rendelet).

31 Kóbor állat rendelet 2. § e).

szolgálja. Másrészt az állatjólét alapvető elveként mondja ki az egyezmény, hogy tilos a kedvtelésből tartott állat elhagyása, azonban nem minősül állatelhagyásnak, ha az állattartó az állatot állatmenhelynek vagy olyan személynek adja át, aki felelősséget vállal érte.[32] Az állatjólétnek tehát több specifikus előírása is van, amelyeket mindenkinek be kell tartania.

Magyarországon az állatvédelmi törvény meghatározza az állatkínzás fogalmát,[33] amely kimondja, hogy az állatnak tilos indokolatlan vagy elkerülhető fájdalmat, szenvedést vagy sérülést okozni, valamint magában foglalja az állat elhagyásának tilalmát is.[34] E szabályok megsértése esetén közigazgatási, illetve büntetőjogi jogkövetkezmények alkalmazását teszi lehetővé a magyar szabályozás.[35] Ezek az elvek azonban nem csak a kedvtelésből tartott állatokra alkalmazandók, hanem minden, az állatvédelmi hatálya alá tartozó állatra.[36] Vagyis a magyar szabályozás e tekintetben összhangban van az egyezmény előírásaival, sőt az állatvédelmi törvény alkalmazása túlmutat a kedvtelésből tartott állatok körén.

Az egyezmény a kedvtelésből tartott állatok tartásával kapcsolatos követelményeket is rögzíti, mely szerint az állattartó felelős a kedvtelésből tartott állat egészségéért és jólétéért; valamint köteles az állat fajának, fajtájának és etológiai szükségleteinek megfelelő feltételeket biztosítani: különösen az elhelyezés, a táplálék, a víz és a gondozás tekintetében. Az állattartó továbbá köteles az állat számára megfelelő mozgáslehetőséget biztosítani, illetve gondoskodnia kell az állat szökésének megakadályozásáról. Abban az esetben, ha az állatnak nem biztosíthatók a felsorolt feltételek, vagy ha a feltételek fennállnak ugyan, de az állat fiziológiai vagy etológiai szükségletei miatt nem tud alkalmazkodni a fogságban tartáshoz, akkor az nem tartható kedvtelési célból.[37] Az egyezmény ezzel az állatok – ideértve a vadon élő állatokat is – nem megfelelő környezetben és körülmények között történő tartását kívánja megakadályozni.

A magyar állatvédelmi törvény tartalmazza az egyezményben megfogalmazott, állattartással kapcsolatos követelményeket,[38] azaz a magyar szabályozás e tekintetben is összhangban áll az egyezményben foglaltakkal.

A kedvtelésből tartott állat tenyésztésére és szaporítására vonatkozó általános előírások mögött az az elv húzódik, amely szerint az állatok tenyésztése, szaporítása során mindig figyelembe kell venni és biztosítani kell az anyaállat és az utódok testi-lelki egészségét. Ezért, aki kedvtelésből tartott állatot tenyészt, felelős azért, hogy az anatómiai, a fiziológiai és a viselkedési jellemzők figyelembevételével válassza ki a tenyésztésre szánt állatokat, és ezzel biztosítsa az anyaállat és az utódok egészségét és jólétét.[39] Az állatvédelem egyik fontos eleme tehát az állatok tartása és tenyésztése során való megfelelő bánásmód biztosítása.

Magyarországon az állatvédelmi törvény értelmében állatkínzásnak minősül az öröklődő betegségben szenvedő – nem kísérleti célra szánt – állategyed tenyésztése, szaporítása is,[40] továb-

32 Council of Europe 1987b, 2, Chapter II, Art. 3, 1–2.

33 Ávtv. 3. § 4; 6. §.

34 Ávtv. 8. §.

35 A közigazgatási és büntetőjogi jogkövetkezményekről lásd részletesen például: Jámbor 2022, 71–82; Kajó 2022; Bányai 2021, 23–38; Bányai 2022, 67–74; Vetter, Ózsvári & Visenyei 2010, 489–496; Petrasovszky 2022, 27–37.

36 Lásd: Ávtv. 4–5. §§.

37 Council of Europe 1987b, 2–3, Chapter II, Art. 4, 1–3.

38 Lásd: Ávtv. 2. §.

39 Council of Europe 1987b, 3, Chapter II, Art. 5.

40 Ávtv. 3. § 4.

bá kimondja, hogy az állattartó köteles a jó gazda gondosságával eljárni. A jó gazda gondossága az az emberi tevékenység, amely arra irányul, hogy az állat számára olyan életkörülményeket biztosítson, amely az annak fajára, fajtájára és nemére, korára jellemző fizikai, élettani, tenyésztési és etológiai sajátosságainak, egészségi állapotának megfelel, tartási, takarmányozási igényeit kielégíti.[41] A tenyésztés és szaporítás tekintetében mind a két szabályozási megoldás az állatok egészségének és jólétének biztosítására fókuszál és hasonló elveket fogalmaz meg.

A kedvtelésből tartott állatok szerzése tekintetében korhatárt állapít meg az egyezmény: kimondja, hogy tizenhat éven aluli személyeknek nem adható el vagy ajándékozható kedvtelésből tartott állat a törvényes képviselő hozzájárulása nélkül.[42] Ennek a szabályozásnak az a célja, hogy megakadályozza azt, hogy a tizenhat éven aluli személyek törvényes képviselői hozzájárulás hiányában, önállóan szerezzenek kedvtelésből tartott állatot, mert ez akár azt is eredményezheti, hogy az állattartás követelményei nem teljesülnek, vagyis az állatok tartása nem biztos, hogy megfelelően megvalósul vagy akár az állatok jólléte sérülhet. E szabállyal kapcsolatban a dokumentum biztosítja, hogy a részes államok fenntartást tegyenek és eltérő korhatárokat állapíthassanak meg az állatszerzéssel kapcsolatban.[43] Ennek alapján Cseh Köztársaság azokra a személyekre, akiknek a törvényes képviseletet gyakorló más személyek kifejezett beleegyezése nélkül kedvtelésből tartott állatot lehet eladni, tizenöt év az alkalmazandó korhatár.[44]

Magyarországon a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) szabályozza a kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképességet és cselekvőképtelenséget. Eszerint kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be.[45] Cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be. A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el.[46] Korlátozottan cselekvőképes az a kiskorú, aki tizennegyedik életévét betöltötte és nem cselekvőképtelen. A korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatának érvényességéhez törvényes képviselőjének hozzájárulása szükséges.[47] A gyámhatóság a tizenhatodik életévét betöltött korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak a házasságkötésre engedélyt adhat.[48] A kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik.[49] Magyarországon önállóan tehát csak nagykorú, tizennyolcadik életévét betöltött cselekvőképes személy szerezhet (adásvétel, ajándékozás stb.) állatot.[50] A magyar polgári jogi szabályok alapján a korlátozottan cselekvőképes személyek jognyilatkozataihoz kapcsolódó korhatár tehát szigorúbb, mint az egyezményben meghatározott korhatár, azonban az egyezmény lehetőséget biztosít arra, hogy az államok fenntartással éljenek e rendelkezéssel kapcsolatban, így e tekintetben sincs akadálya az egyezmény Magyarország általi aláírásának és ratifikálásának.

Az egyezmény a kedvtelésből tartott állatok kiképzésével kapcsolatban is megfogalmazza a főbb követelményeket és szempontokat. Mivel a kiképzés komoly stresszforrás lehet az állat szá-

41 Ávtv. 3. § 8.

42 Council of Europe 1987b, 3, Chapter II, Art. 6.

43 Council of Europe 1987b, 8, Chapter VII, Art. 21, 1.

44 Az 1998. szeptember 23-án letétbe helyezett jóváhagyó okiratban foglalt fenntartás.

45 Ptk. 2:10. § (1) bekezdés.

46 Ptk. 2:13. §; 2:14. § (1) bekezdés.

47 Ptk. 2:11. §.

48 Ptk. 4:9. § (2) bekezdés.

49 Ptk. 2:10. § (1) bekezdés.

50 Tatai, Fodor & Vetter 2022, 545.

mára, és bizonyos kiképzési módszerek akár kegyetlenek, oktalanok is lehetnek, ezért szükséges olyan előírásokat bevezetni, amelyek biztosítják, hogy az állat soha ne kényszerüljön túllépni természetes képességeinek és erejének határait. Ez okból az egyezmény tiltja az olyan eszközök az alkalmazását, amelyek sérülést, szükségtelen fájdalmat, szenvedést vagy szorongást okozhatnak az állatnak, valamint deklarálja, hogy a kiképzés során nem szabad a kedvtelésből tartott állatot arra kényszeríteni, hogy túllépje természetes képességeit és erejét.[51]

Magyarországon a jó gazda gondosságának követelménye kiterjed az állat kiképzésére, nevelésére és felügyeletére is,[52] valamint állatkínzásnak minősül az állat teljesítőképességét felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszerítése.[53] Összességében megállapítható, hogy a magyar szabályozás összhangban áll az egyezménnyel az állatok kiképzése tekintetében is. Mindkét megoldás az állatok jólétének és egészségének biztosítására törekszik, valamint arra, hogy az állatok ne szenvedjenek feleslegesen a kiképzés során.

A kedvtelésből tartott állatok kereskedelmére, a kereskedelmi célú tenyésztésére és tartására, valamint az állatmenhelyekre vonatkozó általános rendelkezések is kidolgozásra kerültek az egyezményben. A hatálybelépéstől számított meghatározott időn belül minden kereskedelmi vagy kereskedelmi célú tenyésztési és tartási tevékenységet, valamint állatmenhely működtetését, illetve az ilyen tevékenységek végzésére vagy állatmenhely létesítésére irányuló szándékot be kell jelenteni az illetékes hatóságnak. A bejelentésnek tartalmaznia kell a kedvtelésből tartott állat faját, fajtáját, a felelős személy adatait és a szakirányú végzettséget vagy gyakorlatot, valamint a használt vagy használni kívánt helyiségekre és eszközökre vonatkozó leírást. A felsorolt tevékenységek végzése konjunktív feltételekhez kötött: a felelős személynek rendelkeznie kell szakirányú végzettséggel vagy a kedvtelésből tartott állatokkal kapcsolatos jelentős tapasztalatokkal és a használt eszközöknek és helyiségeknek meg kell felelniük az állattartással kapcsolatos egyezményben meghatározott előírásoknak. A hatóság a bejelentés alapján megállapítja, hogy a tevékenység végzéséhez szükséges feltételek fennállnak-e. Amennyiben ezek a kritériumok nem teljesülnek, akkor intézkedéseket javasol, illetve, ha az állatok jóléte érdekében szükséges, akkor megtiltja a tevékenység végzését vagy annak megkezdését.[54]

Magyarországon az állatmenhely létesítésére irányuló szándékot be kell jelenteni az állatvédelmi hatóságnak, amely a bejelentés alapján nyilvántartásba veszi az állatmenhely létesítését. A bejelentésnek tartalmaznia kell a tulajdonos nevét, lakcímét, tartózkodási helyét, szervezet esetén székhelyét, a vezető nevét és címét, a folytatni kívánt szolgáltatási tevékenység megjelölését, a tevékenység megkezdésének dátumát, és a telephely adatait (helyrajzi szám, cím), valamint a bejelentéshez mellékelni kell működési szabályzatot és felszámolási tervet is. Az állatmenhely vezetőjével vagy a felelős személlyel szemben támasztott követelmény a szakirányú végzettség, ezért a bejelentéshez mellékelni kell a végzettséget és képesítést igazoló dokumentumokat is. Az állatmenhely működését az állatvédelmi hatóság – a szakhatóságok részvételével (hatósági állatorvos útján) – folyamatosan ellenőrzi, és öt évenként felülvizsgálja. A felülvizsgálat eredményétől függően kétféle döntést hozhat a hatóság: ha azonnali bezárást nem indokoló hiányosságokat talál, akkor határidő tűzésével a hiányosságok pótlását rendelheti el, vagy az állatmenhely azonnali bezárását rendelheti el.[55] Mindkét szabályozás előírja, hogy

51 Council of Europe 1987b, 3, Chapter II, Art. 7.

52 Ávtv. 3. § 8.

53 Ávtv. 6. § (1) bekezdés e).

54 Council of Europe 1987b, 3–4, Chapter II, Art. 8.

55 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet az állatkert és az állatotthon létesítésének, működésének és fenntartásának részletes szabályairól 12. § (1)–(5) bekezdés; lásd még például: Paulovics 2002c, 82–85; Paulovics 2007, 889–890; Törőcsik 2011, 11–12; Jámbor 2014a; Jámbor 2016; Csintalan et. al 2016b, 91; Jámbor 2022; Vetter 2024b, 217–219.

az állatmenhely működtetését be kell jelenteni az illetékes hatóságnak, meghatározza a bejelentés tartalmi elemeit, valamint szakirányú végzettséghez köti a létesítést és működtetést. Összességében tehát az állatmenhelyekre vonatkozó nemzeti rendelkezések összhangban állnak az egyezményben megfogalmazott minimumkövetelményekkel.

Az egyezmény az állattartásra vonatkozó szabályok között fogalmazza meg, hogy reklámokban, műsorokban, kiállításokon, versenyeken és más, hasonló rendezvényeken kedvtelésből tartott állatok csak akkor vehetnek részt vagy szerepeltethetők, ha a szervező biztosítani tudja az állat fajának, fajtájának és etológiai szükségleteinek megfelelő feltételeket, így különösen a megfelelő elhelyezést, táplálékot, vizet és gondozást. A szervező továbbá köteles az állat számára megfelelő mozgáslehetőséget biztosítani, illetve gondoskodnia kell az állat szökésének megakadályozásáról, valamint az állatok egészségének és jólétének biztosítására is köteles. Ha ezen feltételek nem adottak, akkor az állatokat nem szabad szerepeltetni vagy ilyen célokból használni.[56]

Az egyezmény ugyanebben a fejezetben deklarálja a kedvtelésből tartott állatokra vonatkozó doppingellenes szabályokat is, melyek szerint tilos a kedvtelésből tartott állatoknak olyan anyagokat, szereket, készítményeket adni, vagy olyan eszközöket használni, illetve eljárásokat alkalmazni, amelyek célja az állat természetes teljesítményének növelése vagy csökkentése a verseny során vagy azon kívül, bármely más olyan időpontban, amikor ez veszélyeztetheti az állat egészségét és jó(l)létét.[57] Az egyezményt aláíró államok állatvédelmi szabályai általánosan tiltják az állatok doppingolását. Például a lett állatvédelmi törvény kimondja, hogy tilos az állatba olyan hatóanyagot tartalmazó szert fecskendezni, amely befolyásolja az állat teljesítményét,[58] a cseh állatvédelmi törvény is tiltja az állatok doppingolását az állat teljesítményének vagy küllemének megváltoztatása céljából stb.[59] Bár az egyezmény aláírói között Lengyelország, Horvátország, Szlovák Köztársaság vagy Szlovénia nem szerepel, a lengyel, a horvát, a szlovák, szlovén állatvédelmi törvény is tiltja az állatok doppingolását.[60] A magyar állatvédelmi törvény azonban nem tartalmaz ilyen rendelkezést. Az európai és nemzetközi állatvédelmi szabályoknak megfelelően célszerű lenne ebben a kérdésben módosítani a magyar állatvédelmi törvény és a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény állatkínzás tényállását egyaránt.

Az egyezmény szigorú szabályokat állapít meg a kedvtelésből tartott állatokon végzett beavatkozásokra. Tilos a kedvtelésből tartott állatok küllemének megváltoztatását célzó vagy az egyéb, nem gyógyászati céllal végzett sebészeti beavatkozások végzése, különösen a fül- és farokkorrekciót, a debarkálást, a karom-, illetve a méreg- és tépőfog eltávolítását. E tilalmak alól azonban enged kivételt az egyezmény, mégpedig akkor, ha az állatorvos a nem gyógyászati céllal végzett beavatkozásokat állatorvosi okokból, illetve az állat érdekében szükségesnek tartja, vagy ha a beavatkozás célja a reprodukció megakadályozása, vagyis, ha az az állat ivartalanítására irányul.[61] Az egyezmény lehetőséget biztosít az államoknak arra, hogy fenntartásokat tegyenek a farokkorrekcióval[62] kapcsolatban, és néhány ország élt is ezzel a lehetőséggel.[63]

56 Council of Europe 1987b, 4, Chapter II, Art. 9, 1.

57 Council of Europe 1987b, 4, Chapter II, Art. 9, 2.

58 Lett állatvédelmi törvény, 21. §.

59 Cseh állatvédelmi törvény, 4. § e).

60 Lengyel állatvédelmi törvény, Art. 15. 3; horvát állatvédelmi törvény 5. cikk (2) bekezdés 9–10; szlovák állatvédelmi törvény 35. § (1) bekezdés j); szlovén állatvédelmi törvény 15. cikk.

61 Council of Europe 1987b, 4, Chapter II, Art. 10, 1–2.

62 A farokkorrekció az állat farka egy részének vagy egészének amputációját jelenti.

63 Council of Europe 1987b, 8, Chapter VII, Art. 21, 1.

Ezek az országok a következők: Azerbajdzsán,[64] Belgium,[65] Cseh Köztársaság,[66] Dánia,[67] Finnország,[68] Franciaország,[69] Németország,[70] Lettország,[71] Luxemburg,[72] Portugália.[73] Belgium az egyezményhez fűzött fenntartást 2002-ben visszavonta és 2006. január 1-jétől betiltotta a farokkorrekció végzését.[74] A Cseh Köztársaságban – sertéseknél hét napos korig, juhok és – kutyák esetén azok nyolc napos koráig engedélyezett a farokkorrekció, feltéve, hogy a beavatkozást szakképzett személy végzi.[75] Dánia főszabályként tiltja az állat küllemének megváltoztatását célzó beavatkozásokat, azonban az egyezményhez fűzött fenntartás alapján lehetőséget biztosít arra, hogy miniszter részletes szabályokat állapítson meg az állatok farokkorrekciójára vonatkozóan.[76] Ez azt jelenti, hogy a beavatkozást csak speciális szabályok és előírások betartása mellett lehet elvégezni. Finnország ugyan 1991-ben fenntartást tett a farokkorrekcióra vonatkozóan, de végül 1996. július 1. napjától betiltotta azt.[77] Franciaországban a farokkorrekció még mindig engedélyezett. Németország 2006-ban betiltották a kutyák esztétikai célból végzett farokkorrekcióját, azonban a korrekció állatorvosi indoklás alapján, orvosi okokból elvégezhető.[78] Lettország hét (vadász)kutyafajta[79] tekintetében lehetővé teszi a farokkorrekció végzését, azonban ezt a beavatkozást kizárólag gyakorló állatorvos végezheti el.[80] Luxemburg 1992-ben betiltotta a kutyák farokkorrekcióját.[81] Portugáliában az állatok küllemét megváltoztató beavatkozást kizárólag állatorvos végezhet az állat érdekében, illetve orvosi okokból. Annak az állattartónak, aki olyan kedvtelésből tartott állatot tart, amelyen az állat küllemét megváltoztató beavatkozást végeztek, rendelkeznie kell egy – a beavatkozást végző – állatorvos által kiállított igazolással, amely igazolja a beavatkozás szükségességét, vagyis azt, hogy a beavatkozást egészségügyi okból, az állat érdekében végezte el. A külföldről importált állatok tartójának is rendelkeznie kell ilyen igazolással, amelyet szintén a beavatkozást végző állatorvos állít ki és az adott ország illetékes hatósága hitelesít.[82] A fenntartásokat és a szabályokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a kedvtelésből tartott állatok farokkorrekciójára vonatkozó szabályozás nem

64 A 2007. október 19-én letétbe helyezett megerősítő okiratban foglalt fenntartás.

65 1987. november 12-én kelt fenntartás, amelyet 2002. augusztus 13-ával visszavont.

66 Az 1998. szeptember 23-án letétbe helyezett jóváhagyó okiratban foglalt fenntartás.

67 Az 1992. október 20-án letétbe helyezett ratifikációs okiratban foglalt fenntartás.

68 Az 1991. december 2-án letétbe helyezett elfogadó okiratba foglalt fenntartás.

69 A 2003. október 3-án letétbe helyezett megerősítő okiratban foglalt fenntartás.

70 Az 1991. május 27-én letétbe helyezett megerősítő okiratban foglalt fenntartás.

71 A 2010. október 22-én letétbe helyezett megerősítő okiratban foglalt fenntartás.

72 Az 1987. november 16-án kelt nyilvántartásba vett fenntartás.

73 Az 1993. június 28-án letétbe helyezett ratifikációs okiratba foglalt fenntartás.

74 Lefebvre et al. 2007, 623.

75 Az 1998. szeptember 23-án letétbe helyezett jóváhagyó okiratban foglalt fenntartás; 246/1992 sz. törvény, 13. § (4) bekezdés.

76 Dán állatjóléti törvény, 14. § (2)–(3) bekezdés.

77 Lefebvre et al. 2007, 623.

78 Lefebvre et al. 2007, 624.

79 Drótszőrű foxterrier, simaszőrű foxterrier, orosz spániel, drótszőrű német vizsla, simaszőrű német vizsla, német vadászterrier, welsh terrier.

80 Lett állatvédelmi törvény, 18. §.

81 Lefebvre et al. 2007, 624.

82 Portugál állatvédelmi törvény, 17–18. §§.

egységes az egyes országokban. Néhány ország teljes mértékben betiltotta a farokkorrekció végzését (például Belgium, Finnország), még más országokban (például Franciaországban) engedélyezett. Az állat küllemének megváltoztatását célzó beavatkozásokat általában tilos elvégezni, de vannak országok (például Portugália, Németország), amelyek kivételes esetekben engedélyezik annak végrehajtását. Néhány országban a fenntartások azt jelentik, hogy az ilyen beavatkozásokat csak szakképzett személy, jellemzően állatorvos végezhet, vagy az állatokon csak bizonyos életkorhatár betöltéséig lehet farokkorrekciót végezni. A különböző országok eltérő szabályozása azt mutatja, hogy nincs egységes álláspont a farokkorrekcióval kapcsolatban. Ezen jogszabályi eltérések miatt, az állattartó felelőssége, hogy ha más országba utazik, akkor tájékozódjon az adott országban hatályos szabályokról az esetleges problémák elkerülése végett, lásd például Portugália állatvédelmi szabályozását. Ha az állattartó bizonytalan az állatvédelmi szabályokkal kapcsolatban, ajánlott felkeresni az adott ország hivatalos honlapjait vagy állatvédelmi hatóságát, illetve helyi állatvédelmi civil szervezetet, amelyek segíthetnek eligazodni az adott ország szabályozásában.

Az egyezmény azon előírásai, amelyek a kedvtelésből tartott állatokon végzett beavatkozásra vonatkoznak tehát elsősorban az olyan sebészeti beavatkozásokat tiltják, amelyeket jellemzően esztétikai okból az állattartó, illetve a tenyésztő egyéni megítélése, személyes kényelme érdekében végeznek. A súlyos fájdalommal járó beavatkozások tekintetében követelmény, hogy azok kizárólag állatorvos jelenlétében vagy állatorvosi felügyelet mellett, érzéstelenítéssel végezhetők. Az érzéstelenítést nem igénylő beavatkozásokat a nemzeti jogszabályok által meghatározott hozzáértő és megfelelő gyakorlattal rendelkező személy is elvégezheti.[83]

Magyarországon az állatvédelmi törvény és a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló kormányrendelet az egyezménnyel összhangban szabályozza az állatokon végzett beavatkozás végzését.[84]

Az állat életének kioltására vonatkozó minimumkövetelményeket is meghatározza az egyezmény. Főszabály szerint az állat életét állatorvos vagy más, megfelelő szakértelemmel és ismeretekkel rendelkező személy olthatja ki. Kivételes esetben – ha szükséghelyzetben az állat szenvedésének azonnali megszüntetése szükséges és nem érhető el gyorsan szakszerű segítség, vagy egyéb, sürgősségi esetben, ha az állat jólléte megköveteli – e szabálytól el lehet térni. Az állat életének kioltása azonban minden esetben csak a minimális fizikai és mentális szenvedéssel járhat. A választott módszer tekintetében követelmény, hogy annak vagy azonnali eszméletvesztést és halált okozónak kell lennie, vagy kizárólag előzetes kábítás után történhet az állat életének kioltása. Az állat életének kioltását végző személynek az ártalmatlanítás előtt meg kell győződnie arról, hogy az állat elpusztult.[85] Az egyezmény meghatározza a tilos leölési módszereket is. Eszerint tilos a vízbe fojtás és más fojtásos módszer alkalmazása, ha nem előzi meg az állat kábítása.[86] A tiltott fojtási módszerek alatt minden olyan módszer alkalmazását kell érteni, amely során az állattól megvonják a megfelelő oxigénellátást, eszméletvesztést vagy közvetlenül az állat elpusztulását eredményezi. Az egyezmény azonban nem zárja ki az olyan módszerek alkalmazását, amelyek különböző (altató, érzéstelenítő és egyéb) gázok alkalmazásával járnak, feltéve, hogy azt a megfelelő oxigénmennyiséggel együtt alkalmazzák oly módon, hogy az az állat öntudatlan állapotát idézi elő és nem egyszerűen megfullad.[87] A tiltott leölési módok közé tartozik továbbá az áramütés alkalmazása, kivéve, ha azt megelőzi az állat előzetes kábítása, valamint az

83 Council of Europe 1987b, 4, Chapter II, Art. 10, 3.

84 Lásd: Ávtv. 9–10. §§.

85 Council of Europe 1987b, 4–5, Chapter II, Art. 11, 1.

86 Council of Europe 1987b, 5, Chapter II, Art. 11, 2, a.

87 Council of Europe 1987a, pp. 6–7.

olyan mérgező anyagok vagy szerek használata, amelyek adagja vagy alkalmazása nem ellenőrizhető és nem felel meg az egyezmény által előírt állatjóléti követelményeknek.[88]

A magyar állatvédelmi szabályok az egyezménnyel összhangban szabályozzák az állat élete kioltásának kérdését.[89]

2.2.3. A kóbor állatokra vonatkozó kiegészítő rendelkezések

Az egyezmény lehetőséget biztosít a részes felek számára, hogy jogszabályi és/vagy közigazgatási eszközökkel csökkentsék a kóbor állatok számát. Ez azt jelenti, hogy az egyezmény nem kötelezi a tagállamokat és azok hatóságait a kóbor állatok befogására, tartására vagy leölésére. Ha azonban egy tagállam ezt megteszi, akkor az egyezmény humánus módszerek alkalmazását követeli meg a tagállami hatóságoktól: figyelemmel kell lenni arra, hogy a kóbor állat befogása minimális fizikai és mentális szenvedéssel járjon és a befogott állatok tartása vagy leölése az egyezményben meghatározott elveknek megfelelően történjen.[90]

Az egyezmény további követelményeket határoz meg a kutyák és macskák azonosítására és nyilvántartásba vételére vonatkozóan, amelyek teljesítése során nem okozhatnak semmilyen tartós fájdalmat, szenvedést vagy distresszt az állatoknak. Emellett a dokumentum a nem tervezett szaporodás csökkentése érdekében az ivartalanítás előmozdítását is szorgalmazza.[91] Az egyezmény csak abban az esetben tesz lehetővé kivételeket a kóbor állatok befogására, tartására és leölésére vonatkozó előírások alól, ha az elkerülhetetlen a nemzeti állat- és járványvédelmi programok keretében.

Magyarországon 2022. január 1-jével lépett hatályba a kóbor állat rendelet, amely meghatározza a kóbor állat fogalmát, valamint a kóbor állat befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatos feladatok ellátásának részletes szabályait. Ezek a rendelkezések összhangban állnak az egyezmény előírásaival.[92]

2.2.4. Tájékoztatás és oktatás – tájékoztató és oktatási programok

Az egyezményben foglaltak szerint a hatékony eredmények elérése érdekében a részes felek vállalják, hogy ösztönzik, támogatják az olyan tájékoztató, ismeretterjesztő és oktatási programok létrehozását, amelyek célja az egyezményben foglalt rendelkezések és elvek tudatosítása a kedvtelésből tartott állatok tartásával, tenyésztésével, kiképzésével, kereskedelmével, illetve elhelyezésével foglalkozó szervezetek és természetes személyek körében. Az egyezmény konkrétan határozza meg azokat a szempontokat és követelményeket, amelyekre kiemelt figyelmet kell fordítani az ilyen programokban, így különösen a következő témákra kell felhívni a figyelmet:

- A kedvtelésből tartott állatok kereskedelmi vagy versenycélú kiképzését csak megfelelő ismeretekkel és képességekkel rendelkező személy végezheti.
- Tilos tizenhatodik életévét be nem töltött személynek kedvtelésből tartott állatot a törvényes képviselő kifejezett hozzájárulása nélkül ajándékozni.
- Vissza kell szorítani a kedvtelésből tartott állatok díjak, nyereségek vagy bónuszok, jutalmak formájában történő ajándékozását.
- Meg kell akadályozni a kedvtelésből tartott állatok nem tervezett szaporítását vagy szaporodását.

88 Council of Europe 1987b, 5, Chapter II, Art. 11, 2, b–c.

89 Lásd: Ávtv. 11–12. §§.

90 Council of Europe 1987b, 5, Chapter III, Art. 12, a.

91 Council of Europe 1987b, 5, Chapter III, Art. 12, b.

92 Kóbor állat rendelet. A kóbor ebek számának csökkentését célzó intézkedésekről lásd: Törőcsik 2011, 25–27. A kóbor állatokra vonatkozó szabályokról lásd részletesen még például: Jámbor 2022, 133–145; Vetter 2024b, 214–223.

- A kedvtelésből tartott állatok felelőtlen tartása a nem kívánt, elhagyott állatok számának növekedéséhez vezet.
- A vadon élő állatok kedvtelési célú tartása veszélyeztetheti ezen állatok egészségét és jó(l)lét[93].

A hat kiemelt témakör mindegyike egyaránt fontos a kedvtelésből tartott állatok védelme érdekében. Azzal például, hogy az állat versenycélú kiképzését csak megfelelő ismeretekkel és képességekkel rendelkező személy végezheti, megelőzhető és elkerülhető, hogy az állat fizikai vagy mentális sérülést szenvedjen el. Vagy az állatok díjak, nyeremények vagy bónuszok, jutalmak formájában történő ajándékozásának visszaszorítása mögött meghúzódó alapelv szintén az, hogy az állatok élőlények, felelősségteljes módon kell bánni velük és tiszteletben tartásuk minden ember erkölcsi kötelessége. A kedvtelésből tartott állatok nem tervezett szaporításának vagy szaporodásának megakadályozása révén egyrészt csökkenthető a kóbor állatok száma, másrészt mérsékelhetők az ezen állatok elhelyezésére szolgáló létesítmények működésével és működtetésével kapcsolatok költségek és kiadások.

Az egyezmény célja, hogy összehangolja a kedvtelésből tartott állatok tekintetében az állatvédelemmel kapcsolatos (főbb)szabályokat és előmozdítsa a felelős állattartás fejlődését. A felelős állattartói magatartások és szokások csak megfelelő ismeretek alapján alakíthatók ki. A különféle oktatási programok kidolgozása és az ismeretterjesztés azért is fontos és kiemelt terület az állatvédelemben, mert ha a célzott szervezetek és természetes személyek megfelelően tájékozottak és rendelkeznek a szükséges ismeretekkel – akár az állatokkal kapcsolatos általános ismeretekkel, akár a vonatkozó jogszabályokkal vagy a jó gyakorlatokkal kapcsolatban –, akkor elkötelezettebben és hatékonyabban tudnak fellépni a felelős állattartás és az állatok védelme érdekében.[94]

3. A VADON ÉLŐ ÁLLATOK, MINT KEDVTELÉSBŐL TARTOTT ÁLLATOK TARTÁSÁNAK KÖVETELMÉNYEI

1995. március 7–10. között Strasbourgban tartott multilaterális konzultáción a részes felek kialakították a vadon élő állatok kedvtelésből tartott állatként való tartására vonatkozó (minimum)követelményeket. Ezzel a felek egy olyan rendszer felállításáról állapodtak meg, amely lehetővé teszi a vadon élő állatfajok kedvtelésből tartott állatként való tartásának ellenőrzését.

Noha az egyezmény kimondja, hogy a vadon élő állatfajok példányainak kedvtelésből tartott állatként való tartását nem szabad ösztönözni[95] és azokat az állatokat, amelyek nem képesek alkalmazkodni a fogságban tartáshoz nem lehet kedvtelésből tartott állatként tartani,[96] továbbá bizonyos fajok nemzetközi jogi eszközök, például a washingtoni egyezmény,[97] a berni egyezmény[98] vagy a bonni egyezmény[99] alapján védelem alatt állnak,[100] a részes felek felismerik, hogy a vadon élő állatok kedvtelésből tartott állatként történő tartása fejlődésnek indult, ezért erőfeszítéseket kell tenni annak megakadályozására, hogy ezeket az állatokat olyan körülmények között tartsák, amelyek nem felelnek meg szükségleteiknek és ez

93 Council of Europe 1987b, 6, Chapter IV, Art. 14.

94 Magyarországi tájékoztató és oktató programokkal, illetve oktatási kérdésekkel kapcsolatban lásd például: Majoros 1995, 836; Fodor 2012a, 124–132; Fodor 2012b, 150–155; Jámbor 2014b; Jámbor 2016; Jámbor 2022; Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány 2022, Jámbor 2024; Vetter 2024c; Fazekas et al, 2025, 112.

95 Council of Europe 1987b, 1, Preamble.

96 Council of Europe 1987b, 6, Chapter IV, Art. 14, c.

97 Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről.

98 Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről.

99 Egyezmény a vándorló, vadon élő állatfajok védelméről.

100 Lásd részletesen Paulovics & Bragyova 2018, pp. 1–7; Tilki 2017a, 19–25.

csak az ilyen állatok kedvtelésből tartott állatok tartásának szabályozására irányuló intézkedésekkel érhető el.[101]

Az elfogadott követelmények számos szempontot tartalmaznak, amelyeket az állattartás során figyelembe kell venni, hogy az állatok megfelelő körülmények között élhessenek. Az állatok fiziológiai és viselkedési szükségleteinek megfelelő elhelyezése, a megfelelő mozgástér biztosítása, valamint a tartási hely kialakítása, ideértve a mászóeszközökkel, ásási lehetőséggel, pihenő- és rejtekhelyekkel, valamint fürdéshez, úszáshoz vagy merüléshez alkalmas létesítményeket is, nagyon fontos kritérium ahhoz, hogy az állatok a természetes élőhelyükhöz hasonló körülmények között élhessenek.

A követelmények közé tartozik a megfelelő környezeti viszonyok kialakítása mellett az állat fiziológiai és viselkedési igényeinek teljes körű kielégítse is, amihez az állattartónak – a tartás időtartama alatt – megfelelő ismeretekkel kell rendelkeznie. Az állat szökésének megakadályozása és az emberi biztonságra és egészségre jelentett potenciális veszélyek figyelembevétele az állat tartása során szintén kulcsfontosságú. Egyes országok már előírtak követelményeket a vadon élő állatok tartására vonatkozóan, vagy korlátozzák azokat a fajokat, amelyeket kedvtelésből tartott állatként tartani lehet.[102]

4. ÖSSZEGZÉS

A modern társadalmakban a kedvtelésből tartott állatok tartása egyre népszerűbbé válik, melynek számos előnye mellett egyaránt növekszik az állatokkal való nem megfelelő bánásmódból eredő vagy azzal összefüggő állatbántalmazások, valamint a kóbor állatok száma. Ezért az állatok védelme érdekében meg kell akadályozni, hogy olyan körülmények között tartsák őket, amelyek nem felelnek meg szükségleteiknek vagy veszélyeztetik egészségüket és jólétüket. Az egyezmény legfőbb célja, hogy biztosítsa a kedvtelésből tartott állatok védelmét azáltal, hogy meghatározza az tartásukra és a velük való bánásmódra vonatkozó legfontosabb alapelveket és követelményeket.

Az egyezményben részes felek közös célnak tekintik a kedvtelésből tartott állatok jólétének biztosítását. Ennek elérése érdekében közös és összehangolt programokat dolgoznak ki és hoznak létre, amelyek ismeretterjesztő és oktatási tevékenységeken, programokon keresztül elősegítik az állattartók felelős állattartóvá válását. Mindezek mellett a részes felek törekednek az állatvédelmi és állattartási szabályok alapelveinek és minimumkövetelményeinek egységesítésére a kedvtelésből tartott állatok megfelelő védelmének biztosítása céljából. Az összehangolt állatvédelmi jogszabályok kialakítása azonban nem csak az állatokat védi, hanem a különböző országok és jogrendszerek közötti harmonizációt is elősegíti, amelynek eredményeképpen a kedvtelésből tartott állatok mindenhol azonos vagy hasonló védelemben részesülhetnek. A közös, európai és nemzetközi erőfeszítések eredményeképpen pedig javulhat az állatok és ezáltal akár az emberek életkörülménye is.

Magyarország – még – nem írta alá és nem ratifikálta az egyezményt. Azonban, ha a szabályokat vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a magyar állatvédelmi előírások nagyrészt összhangban állnak az egyezményben foglalt elvekkel. Megfontolandó lehet az egyezményhez való csatlakozás, hiszen ezáltal Magyarország is az európai és nemzetközi szinten is elfogadott elvek alapján biztosítaná a kedvtelésből tartott állatok védelmét, illetve részt venne az – Ávtv. preambulumában is deklarált – állatok jólétének biztosítására irányuló nemzetközi együttműködésben és az állatvédelmi szabályok harmonizálásában.

101 Council of Europe 1987a, 2–5.

102 Resolution on the keeping of wild animals as pet animals, 2; Council of Europe 1987a; Council of Europe 1987b.

BIBLIOGRÁFIA

1. Bak K (2018) Állatvédelem – nemzetközi egyezmények, Jogi tanulmányok 1, pp. 21–31.
2. Bányai K (2021) Gondolatok a ne bis in idem elvéről az állatok jogi védelmét szolgáló közigazgatási és büntetőjogi szankciók tükrében, Agrár- és környezetjog 31, pp. 23–38.
3. Bányai K (2022) Az ügyész szerepe az állatvédelemben, Miskolci Jogi Szemle 17(2), pp. 67–74, DOI: https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.2.2041
4. Bárándy G (2010) Az állatkínzás jelene és jövője, Debreceni Jogi Műhely 7(2), pp. 1–13, DOI: https://doi.org/10.24169/DJM/2010/2/1
5. Council of Europe (1987a) Explanatory Report to the European Convention for the Protection of Pet Animals, pp. 1–8 (https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800ca43a) [2025. 03. 28.]
6. Council of Europe (1987b) European Treaty Series (ETS) - No. 125., European Convention for the Protection of Pet Animals, pp. 1–9 (https://rm.coe.int/168007a67d) [2025. 03. 28.]
7. Council of Europe Treaty Office (2025) Details of Treaty No.125 (https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=125) [2025. 03. 30.]
8. Csintalan Cs, Fodor K, Gyertyán I, Özsvári L (2016a) Állat- és természetvédelemmel kapcsolatos nemzetközi egyezmények, in: Visnyei L (ed.) Az állatvédelem általános és jogi vonatkozásai, 2. átdolgozott kiadás, Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar, Állat-egészségügyi Igazgatástani és Agrár-gazdaságtani Tanszék, Budapest, pp. 7–13.
9. Csintalan Cs, Fodor K, Gyertyán I, Özsvári L (2016b) Az állatkert, az állatotthon és a cirkuszi menazséria létesítésére és fenntartására vonatkozó általános szabályok, in: Visnyei L (ed.) Az állatvédelem általános és jogi vonatkozásai, 2. átdolgozott kiadás, Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Kar, Állat-egészségügyi Igazgatástani és Agrár-gazdaságtani Tanszék, Budapest, pp. 90–94.
10. Fazekas F, Koska H D, Özsvári L, Vetter Sz (2025) Az állatkínzás és az emberek elleni erőszak összefüggéseinek ismertsége és megítélése a magyar lakosság körében, Magyar Állatorvosok Lapja 147(2), pp. 105–113, DOI: https://doi.org/10.56385/magyallorv.2025.02.105-113
11. Fodor K (2012a) Fókuszban az állatvédelem aktuális kérdései I, KisállatPraxis 13(3), pp. 124–132.
12. Fodor K (2012b) Fókuszban az állatvédelem aktuális kérdései, KisállatPraxis 13(4), pp. 150–155.
13. Horváth É (2005) Az állatvédelem a jogi szabályozásban, Studia juvenum 1(1), pp. 95–102.
14. Jámbor A (2014a) Állatmenhely kontra gyepmesteri telep – Merre tovább? in: Kékesi T (ed.) 28th microCAD Nemzetközi Multidiszciplináris Tudományos Konferencia = 28th microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference, Miskolci Egyetem, Miskolc, pp. 1–8.
15. Jámbor A (2014b) Miért nincs állatvédelmi oktatás?, in: Törő Cs, Cservák Cs, Rixer Á, Fábián F (ed.) IX. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója 2013, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, pp. 38–44.
16. Jámbor A (2016) A kedvtelésből tartott állatok jogi védelme, PhD-disszertáció, Miskolc, Miskolci Egyetem.
17. Jámbor A (2018) Gondolatok az állatvédelmi törvény fejlesztéséről, Iustum Aequum Salutare 14(1), pp. 195–211.
18. Jámbor A (2022) A kedvtelésből tartott állatok jogi védelme a közigazgatásban, Bíbor Kiadó, Miskolc.
19. Jámbor A (2023) Facilities for the keeping and protection of stray animals in hungary, in: Varga Z (ed.) Jogi kihívások és válaszok a XXI. században 2., Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, pp. 87–94.
20. Jámbor A (2024) A kedvtelésből tartott állatok védelmének jogi vonatkozásai, Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány, pp. 1–17 (https://www.kozosugyunkazallatvedelem.hu/tananyagok/osszes#tananyag-153) [2025. 03. 29.]
21. Kajó C (2022) Az állatvédelmi bírság speciális és generális prevenciós hatásáról, Jegyző és Közigazgatás, 24(4) (https://jegyzo.hu/az-allatvedelmi-birsag-specialis-es-generalis-prevencios-hatasarol/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=az-allatvedelmi-birsag-specialis-es-generalis-prevencios-hatasarol) [2025. 03. 28.]
22. Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány (2022) Állatvédelmi témahét 2022, Közös ügyünk az állatvédelem - Kiadványok (kozosugyunkazallatvedelem.hu) [2025. 03. 29.]
23. Lefebvre D, Lips D, Giffroy J M (2007) The European Convention for the Protection of Pet Animals and tail docking in dogs, Rev. sci. tech. Off. int. Epiz 26(3), pp. 619–628, DOI: https://doi.org/10.20506/rst.26.3.1770
24. Majoros T (1995) Az állatvédelem aktuális irányelvei, Magyar Állatorvosok Lapja 50(11), pp. 836–837.
25. Nagy-Balogh B (2024) Kedvtelésből tartott állatok illegális állatkereskedelme, Miskolci Jogi Szemle 19(1), pp. 110–123.
26. Nagy N T (2016) Állat- és növényvédelem a nemzetközi jogban, in: Szabó M (ed.) Doktoranduszok Fóruma, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa, Miskolc, pp. 257–262.
27. Paulovics A (2002a) Állatvédelem a nemzetközi szabályozás tükrében, in: Albert R (ed.) Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében, Virtuóz Kiadó, Budapest, pp. 169–200.
28. Paulovics A (2002b) Állatvédelem az Európai Unióban, in: Albert R (ed.) Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében, Virtuóz Kiadó, Budapest, pp. 201–217.
29. Paulovics A (2002c) Az egyes állatok védelmének külön szabályai, in: Albert R (ed.) Állatvédelem az EU jogharmonizáció tükrében, Virtuóz Kiadó, Budapest, pp. 82–85.
30. Paulovics A (2003) Állatvédelem az Európai Unióban, in: Róth E (ed.) Magyarország az Európai Uniós csatlakozás tükrében, Miskolci Jogtudományi Műhely 3, Bíbor Kiadó, Miskolc, pp. 89–101.
31. Paulovics A (2004) Állatvédelem a nemzetközi szabályozás tükrében, Magyar Jog 51(2), pp. 82–92.
32. Paulovics A (2007) Az állatvédelem jogi szabályozása 1985–2005, in: Jakab A, Takács P (eds.) A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990-2005 jog, rendszerváltozás, EU csatlakozás II. kötet, Gondolat-ELTE ÁJK, Budapest, pp. 881–893.
33. Paulovics A (2015) Állatvédelem és EU, in: Paulovics A (ed.) Decem anni in Europaea Unione IV, Egyetemi Kiadó, Miskolc, pp. 176–185.
34. Paulovics A & Bragyova A (2018) Protection of wildlife, in: MultiScience - XXXII. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference, University of Miskolc, 5–6 September, pp. 1–7.
35. Petrasovszky B (2022) A ne bis in idem elvről, különös tekintettel az állatvédelmi hatósági eljárás büntetőeljáráshoz való viszonyáról, Fontes iuris 1, pp. 27–37.
36. Tatai K, Fodor K, Vetter Sz (2022) A magyarországi állatvédő szervezetek örökbeadási feltételei és gyakorlata, Magyar Állatorvosok Lapja 144(9), pp. 543–554.
37. Tilki K (2017a) Állatvédelem a nemzetközi egyezményekben és az Európai Unióban, I. rész, Ügyészek Lapja 24(1), pp. 19–25.
38. Tilki K (2017b) Állatvédelem a nemzetközi egyezményekben és az Európai Unióban, II. rész, Ügyészek Lapja 24(2), pp. 19–26.
39. Törőcsik Sz (2011) A kóbor ebek kérdésköre Magyarországon, Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Kar, Állat-egészségügyi Igazgatástani és Agrárgazdaságtani Tanszék, Budapest, pp. 1–55.
40. Várnagy L (1999) Az állatvédelem megvalósulása Magyarországon, Magyar Állatorvosok Lapja 121(10), pp. 627–630.
41. Vetter Sz, Őzsvári L, Visnyei L (2010) Az állatkínzás tényállása és az állatvédelmi büntetőrendszer a megelőzés tükrében, Magyar Állatorvosok Lapja 132(8), pp. 489–496.
42. Vetter Sz (2024a) Az állatvédelem jogforrási rendszere Magyarországon, in: Vetter Sz (ed.) Állatvédelmi jog, L' Harmattan Kiadó, Budapest, pp. 43–61.
43. Vetter Sz (2024b) Kedvtelésből tartott állatok védelme, in: Vetter Sz (ed.) Állatvédelmi jog, L' Harmattan Kiadó, Budapest, pp. 185–223.
44. Vetter Sz (2024c) Az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvény, in: Vetter Sz (ed.) Állatvédelmi jog, L' Harmattan Kiadó, Budapest, p. 100.